

LAW REFORM

COMMISSION/COIMISIÚN UM
ATHCHÓIRIÚ AN DLÍ

**TUARASCÁIL BHLIANTÚIL
2014**

AN COIMISIÚN

Tá Uachtarán, Coimisinéir lánaimseartha amháin agus triúr Coimisinéirí páirtaimseartha ar an gCoimisiún um Athchóiriú an Dlí. Ba iad seo a leanas a bhí ar an gCoimisiún in 2014:

An Breitheamh Onórach John Quirke

Uachtarán

Finola Flanagan BL

Coimisinéir Lánaimseartha

An tOllamh Donncha O'Connell, Damh an Dlí, OÉG, Gaillimh

Coimisinéir Páirtaimseartha

An Breitheamh Onórach Marie Baker

Coimisinéir Páirtaimseartha

Tom O'Malley BL

Coimisinéir Páirtaimseartha

FOIREANN TAIGHDE AN CHOIMISIÚIN

Stiúrthóir Taighde:

Raymond Byrne

Bainisteoir Tionscadail maidir le Rochtain ar Reachtaíocht:

Alma Clissmann

Bainisteoir Tionscadail Cúnta maidir le Rochtain ar Reachtaíocht:

Jane Murphy

TAIGHDEOIRÍ DLÍ¹

Cormac Forristal, Owen Garvey, Morgan Harris, Kerri McGuigan, Karen McLaughlin, Sarahrose Murphy, Aileen O'Leary, Fiona O'Regan, Denise Roche, Mary Travers.

FOIREANN RIARACHÁIN AN CHOIMISIÚIN

¹ Ní raibh gach comhalta den fhoireann taighde fostaithe don bhliain iomlán féilire.

Ceann Riaracháin: Ciara Carberry

Bainisteoir Faisnéise Dlí: Órla Gillen

Oifigigh Feidhmiúcháin: Deirdre Fleming

Oifigeach Foirne: Annmarie Cowley

Oifigigh Chléireachais: Ann Browne
Liam Dargan
Joseph Cooke

Ní raibh na baill go léir den fhoireann taighde fostaithe ar feadh na bliana iomláine féilire.

CLÁR NA NÁBHAR

BROLLACH	5
CAIBIDIL 1	
RÉAMHRÁ	
Forbhreathnú ar obair an Choimisiúin in 2014	6
Feidhmeanna an Choimisiúin	6
Ráiteas Straitéise 2012-2014	7
Modhanna Oibre agus Próiseas Comhchomhairle	8
CAIBIDIL 2	
ATHCHÓIRIÚ DLÍ: CUR I bhFEIDHM AN CHEATHRÚ CLÁR D'ATHCHÓIRIÚ DLÍ, CUR I gCRÍCH AN TRÍÚ CLÁR AGUS REACHTAÍOCHT A BHAINNEANN LE TOGRAÍ AN CHOIMISIÚIN	
A. Forbhreathnú	11
B. Athbhreithniú mionsonraithe ar obair an Choimisiúin agus ar a chur i bhfeidhm in 2014	11
CAIBIDIL 3	
ROCHTAIN AR REACHTAÍOCHT	
A. An tEolaire Reachtaíochta	20
B. Liosta Aicmithe Reachtaíochta	20
C. Achtanna Athbhreithnithe	20
CHAPTER 4	
RIARACHÁN	
A. Réamhrá	22
B. An Coimisiún	22
C. Coiste Bainistíochta	22
D. An Fhoireann Riaracháin	23
E. An Fhoireann Taighde agus Leabharlainne	23
F. Airgeadas	24
G. Éifeachtúlacht Fuinnimh	24
H. Socruithe Rialachais	24
Aguisín	
Cairt Eagraíochta	26

BROLLACH

Thar ceann an Choimisiúin um Athchóiriú an Dlí, tá áthas orm Tuarascáil Bhliantúil 2014 a chur i láthair.

Sainaitnítear sa Tuarascáil seo an dul chun cinn a rinneadh i rith 2014 i dtreo chríochnú Thríú Clár an Choimisiúin, an fhorbairt shuntasach a tháinig ar mhodheolaíocht agus ar mhodhanna oibre an Choimisiúin agus an obair bhreise agus an dul chun cinn a rinneadh i dtreo fhorbairt bhreise agus chríochnú Cheathrú Clár an Choimisiúin.

I rith 2014, áiríodh le foilseacháin an Choimisiúin Páipéar Saincheisteanna ar (a) Barántais Chuardaigh, (b) an Chibearchoireacht a imríonn tionchar ar shábháilteacht phearsanta, príobháideacht agus clú, cibearbhulaíocht san áireamh agus (c) alt 120 den Acht Comharbais, 1965 agus ar Inghlacthacht Ciontuíthe Coiriúla in Imeachtaí Sibhialta. Áiríodh leo, chomh maith, Tuarascáil deiridh ar Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla.

Leanann obair an Choimisiúin ar Rochtain ar Reachtaíocht ag dul i méid agus le seirbhísí a bhfuil géarghá leo a sholáthar don phobal dlí agus ginearálta.

Ba mhian liom buíochas a ghlacadh le mo chomh-Choimisinéirí, Flanagan, O'Malley, Baker agus O'Connell as a gcuid tiomantais, oibre agus tacaíochta i gcaitheamh 2014.

Ba mhian liom obair fhoireann bheag ach thiomanta an Choimisiúin, ach go háirithe a aithint – an fhoireann taighde agus riaracháin ina measc.

Mar choimisinéirí, táimid go mór faoi chomaoin an iomaí duine a fheabhsaíonn agus a chabhraíonn leis an gCoimisiún chun a bhfeidhm a chomhlíonadh agus is rí-mhór againn an chomhairle agus an cúnamh deonach a fhaighimid ón iomaí duine aonair agus grúpa a ndeachaigh an Coimisiún i gcomhairle leo nó a rinne teagmháil gan choinne linn.

Anuas air sin, is mór ag an gCoimisiún an comhoibriú agus an chúirtéis a dtugann ranna agus oifigí an Rialtais, ón Ard-Aighne agus óna hOifig agus ó ghníomhaireachtaí eile Rialtais agus neamhrialtasacha.

Tá méid suntasach oibre curtha i gcrích ag an gCoimisiún i rith 2014, ach tá méid mór eile le déanamh, agus tá an Coimisiún, a gcomhaltaí agus a lucht bainistíochta tiomanta do shársheirbhís a chur ar fáil agus do Cheathrú Clár den chéad scoth a sholáthar.

Tá mé ag súil le hoibriú leo agus muid ag dul i ngleic leis na dúshláin a bhainfidh le hathchóiriú bríoch ar dhlíthe na hÉireann a sheachadadh sna blianta amach romhainn.

An Breitheamh Onórach John Quirke,
UACHTARÁN

Deireadh Fómhair 2015.

CAIBIDIL 1

RÉAMHRÁ

FORBHREATHNÚ AR OBAIR AN CHOIMISIÚIN IN 2014

Is é ról an Choimisiúin faoin *Acht fán gCoimisiún um Athchóiriú an Dlí, 1975*, an dlí a choimeád faoi bhreithniú, moltaí a dhéanamh d'fhonn an dlí a athchóiriú, agus an dlí reatha a dhéanamh inrochtana. Is iad seo a leanas na príomhfhorbairtí a rinneadh in 2014:

- *Foilseacháin Athchóirithe Dlí*
In 2014, d'fhoilsigh an Coimisiún an méid a leanas:
 1. *Páipéar Saincheisteanna ar Bharántais Chuardaigh* (LRC IP 4-2014)
 2. *Páipéar Saincheisteanna ar Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla* (LRC IP 5-2014).
 3. *Páipéar Saincheisteanna ar chibearchoireacht a imríonn tionchar ar shábháilteacht phearsanta, príobháideacht agus clú, cibearbhulaíocht san áireamh* (LRC IP 6-2014)
 4. *Páipéar Saincheisteanna ar Alt 120 den Acht Comharbais, 1965 agus ar Inghlacthacht Ciontuíthe Coiriúla in Imeachtaí Sibhialta* (LRC IP 7-2014)
 5. *Tuarascáil ar Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla* (LRC 112-2014).
- *Rochtain ar reachtaíocht*
Áirítear na nithe seo a leanas san obair atá déanta ag an gCoimisiún maidir le rochtain ar reachtaíocht:
 1. Nuashonruithe ar an Eolaire Reachtaíochta, an t-innéacs ar líne d'athruithe reachtacha ar Achtanna agus Ionstraimí Reachtúla, ar nuashonraíodh iad a fhad le tréimhse idir mí agus dhá mhí anuas.
 2. Nuashonruithe ar an Liosta Aicmithe Reachtaíochta, ina gcuimsítear os cionn 2,000 Acht atá i bhfeidhm arna n-eagrú faoi 36 theideal ábhair; agus ullmhú Liosta Aicmithe Ionstraimí Reachtúla, a nuashonraítear dhá uair sa bhliain.
 3. Nuashonruithe ar os cionn 240 Acht Athbhreithnithe, ar Achtanna iad arna leasú ina léirítear na hathruithe a rinneadh ó achtaíodh iad, ar nuashonraíodh iad a fhad le tréimhse dhá mhí anuas.

FEIDHMEANNA AN CHOIMISIÚIN

Tá an Coimisiún ina chomhlacht reachtúil arna bhunú leis an *Acht fán gCoimisiún um Athchóiriú an Dlí, 1975*, lena gceanglaítear ar an gCoimisiún an dlí a choimeád faoi athbhreithniú agus taighde a dhéanamh d'fhonn an dlí a athchóiriú. Áirítear na nithe seo a leanas sa sainmhíniú atá ar athchóiriú dlí:

- forbairt an dlí
- códú an dlí (lena n-áirítear a shimpliú agus a nuachóiriú)
- athbhreithniú agus comhdhlúthú an dlí reachtúil

Tá os cionn 190 doiciméad (Páipéir Shaincheisteanna, Páipéir Chomhchomhairle, Páipéir Oibre agus Tuarascálacha) ina bhfuil moltaí le haghaidh athchóiriú dlí foilsithe ag an gCoimisiún ó bunaíodh iad. Tá liosta iomlán d'fhoilseacháin an Choimisiúin ar

fáil ar láithreán gréasáin an Choimisiúin ag www.lawreform.ie, áit a bhfuil na foilseacháin uile ar fáil lena n-íoslódáil saor in aisce.

Cláir um Athchóiriú Dlí agus Iarrataí ón Ard-Aighne

Baineann obair thaighde an Choimisiúin le dhá fhoinsé go príomha:

- Cláir um Athchóiriú Dlí a n-ullmhaíonn an Coimisiún iad agus a nglacann an Rialtas leo agus a gcuirtear iad faoi bhráid Thithe an Oireachtais
- Iarrataí ón Ard-Aighne i ndáil le hábhair ar leith

Tá ceithre *Chlár um Athchóiriú Dlí* ag an gCoimisiún go dtí seo. D'fhaomh an Rialtas an *Ceathrú Clár um Athchóiriú Dlí* de chuid an Choimisiúin an 8 Deireadh Fómhair 2013. Déantar plé ar fhorbairtí i rith 2014 a bhaineann le hobair um athchóiriú dlí an Choimisiúin i gCaibidil 2.

Rochtain ar Reachtaíocht

Ó 2006, is cuid d'obair an Choimisiúin an reachtaíocht a dhéanamh níos inrochtana don phobal, chomh maith. Pléitear forbairtí i rith 2014 sa tionscadal Rochtain ar Reachtaíocht i gCaibidil 3.

RÁITEAS STRAITÉISE 2012-2014

Soláthraítear i *Ráiteas Straitéise an Choimisiúin 2012-2014* an creat d'obair an Choimisiúin sa tréimhse trí bliana a chuimsítear. Léirítear sa *Ráiteas Straitéise* tuairimí an Choimisiúin ar an méid is gá a dhéanamh chun an méid a chuireann siad le hathchóiriú dlí a uasmhéadú agus lena chinntiú go n-oibríonn an eagraíocht i leith éifeachtacht agus éifeachtúlacht bharrmhaith agus go mbaintear an úsáid is fearr as na hacmhainní atá ar fáil. Is é seo a leanas Ráiteas Misin an Choimisiúin: “an dlí a choinneáil faoi athbhreithniú neamhspleách, oibiachtúil agus saineolach, le moltaí iarmhartacha maidir le hathchóiriú dlí agus leis an dlí reatha a dhéanamh inrochtana do chách”. Amhail na ráitis a bhí ann roimhe sin, leagtar amach sa *Ráiteas Straitéise* príomhchuspóirí an Choimisiúin don tréimhse 2012-2014, lena n-áirítear freagrachtaí agus cuntasachtaí soiléire chun na tosaíochtaí sin a bhaint amach.

Príomhchuspóirí sa Ráiteas Straitéise

Saináithnítear trí Phríomhchuspóir i *Ráiteas Straitéise 2012-2014*. Is iad sin:

Príomhchuspóir 1: Athchóiriú an Dlí

An dlí a athbhreithniú agus taighde a dhéanamh d'fhonn dlí na hÉireann a fhorbairt, a shimpliú, a nuachóiriú agus a chódú.

Príomhchuspóir 2: Rochtain ar Reachtaíocht

Reachtaíocht ina riocht reatha a dhéanamh inrochtana go héasca ar líne don phobal, mar a leasaítear seachas mar a achtaítear, agus faisnéis ghaolmhar a chur ar fáil.

Príomhchuspóir 3: Riarachán

Seirbhísí riaracháin chorparáidigh agus gnó chorparáidigh atá éifeachtach, nua-aimseartha agus gairmiúil a chur ar fáil don Choimisiún chun tacú lena gcuid cuspóirí a bhaint amach.

Leantar ord na bPríomhchuspóirí sin sa Tuarascáil Bhliantúil seo.

MODHANNA OIBRE AGUS AN PRÓISEAS COMHCHOMHAIRLE

Tá obair an Choimisiúin bunaithe ar thaighde cúramach críochnúil. Tuigeann an Coimisiún an tábhacht a bhaineann lena áirithiú go bhfuil a chuid tograí le haghaidh athchóiriú bunaithe ar chleachtas. Le linn tograí a ullmhú, téitear i mbun comhchomhairle le páirtithe leasmhara lena n-áirítear cleachtóirí dlí, daoine gairmiúla ábhartha eile, comhlachtaí ionadaíocha, lucht polaitíochta, comhaltaí den Rialtas agus comhaltaí foirne Ranna agus Oifigí Rialtais, agus baill den phobal ar mian leo dul i dteagmháil leis an gCoimisiún. Cuirtear tuairimí agus taithí na ndaoine sin san áireamh i bhfoilseacháin an Choimisiúin.

Modheolaíocht

D'fhonn na spriocanna atá leagtha amach sa Chlár um Athchóiriú Dlí dá gcuid agus in iarrataí ón Ard-Aighne a chur i gcrích, sanntar gach tionscadal do Thaighdeoirí a bhíonn ag oibriú faoi threoir ghinearálta an Stiúrthóra Taighde. I gcás an tionscadail 'Rochtain ar Reachtaíocht', oibríonn taighdeoirí faoi threoir an Bhainisteora Tionscadail.

Déanann an Coimisiún a gcuid oibre a chur i gcrích agus a athbhreithniú de réir an Phlean Gnó bhliantúil dá gcuid.

An próiseas comhchomhairle

Tá comhchomhairle ríthábhachtach d'obair an Choimisiúin. D'fhéadfadh cineálacha éagsúla a bheith i gceist leis an gcomhchomhairle, mar shampla cruinnithe le saineolaithe nó le cleachtóirí a oibríonn i réimse ar leith, nó le hionadaithe ó ghrúpaí sainleasa. Ina theannta sin, ullmhaíonn agus foilsíonn an Coimisiún doiciméid chomhairliúcháin amhail Páipéir Ceisteanna agus Páipéir Chomhchomhairle. Soláthraítear próiseas struchtúrtha iontu sin ina lorgaítear aighneachtaí i scríbhinn ó pháirtithe leasmhara. Cuirtear na haighneachtaí sin san áireamh i ndrúchtú na Tuarascála deiridh ar an ábhar, agus pléitear sa Tuarascáil le haon saincheist nó le haon ábhar inní a tharraingítear anuas iontu. Roimh dhrúchtú na Tuarascála, tionóltar seimineár de ghnáth agus tugann an Coimisiún cuireadh do pháirtithe leasmhara, lena n-áirítear iad siúd a bhfuil aighneachtaí déanta acu, bheith i láthair.

In 2014, chuir an Coimisiún seimineár poiblí ar siúl in Aibreán i ndiaidh gur foilsíodh *Páipéar Saincheisteanna ar Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla* (LRC IP 5-2014) (an Ceathrú Clár d'Áthchóiriú an Dlí, Tionscadal 2) i Márta. Cuireadh i gcountas i *dTuarascáil Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla* de chuid an Choimisiúin (LRC 112-2014) na tuairimí a léiríodh ag an seimineár, mar aon leis na haighneachtaí a fuarthas ar an tionscadal.

Déanann an Coimisiún drúcht-Bhille a chur san áireamh i ngach Tuarascáil ina ndéanann siad moltaí faoina n-éilítear athrú reachtach de réir a sainchúraim reachtúil faoi Acht 1975 drúcht-reachtaíocht a chur san áireamh i gcás ina bhfuil athchóiriú ar an dlí á mholadh acu.

Téann an Coimisiún i gcomhairle le páirtithe leasmhara i dtaca leis an tionscadal 'Rochtain ar Reachtaíocht', lena n-áirítear Oifig an Ard-Aighne, ranna rialtais, an lucht dlí, agus an pobal i gcoitinne. Tugann an Coimisiún aird d'fhorbairtí i straitéis r-Sheirbhísí Reachtaíochta an Rialtais agus do nuachóiriú leanúnach Leabhar Reachtaíochta na hÉireann i gcomhthéacs *Rialáil Níos Fearr* a bhfuil glacadh idirnáisiúnta níos forleithne leis.

D'fhonn an inrochtaineacht a éascú, tá gach ceann d'fhoilseacháin an Choimisiúin (lena n-áirítear comhchomhairle) le fáil ar líne ar láithreáin gréasáin an Choimisiúin nó Leabhar Reachtaíochta na hÉireann.

Cumarsáid le ranna rialtais

Bíonn an Coimisiún i mbun cumarsáide le ranna rialtais maidir le tionscadail reatha agus tionscadail amach anseo araon. Buaileann an Coimisiún leis an Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais faoi dhó sa bhliain chun ábhair leasa choitinn a athbhreithniú agus a phlé, ábhair a bhaineann leis an dlí coiriúil agus ábhair a bhaineann leis an dlí sibhialta araon.

Cruinniú le Coiste Comhairleach an Ard-Aighne

Tá ionadaithe ó ranna rialtais áirithe, ó Chomhairle Bharra na hÉireann, ó Dhlí-Chumann na hÉireann, agus ó Oifig an Ard-Aighne ar Choiste Comhairleach an Ard-Aighne.

Cruinnithe le Coistí an Oireachtais

Bíonn cruinnithe tréimhsiúla ag an gCoimisiún le Comhchoiste an Oireachtais um Dhlí agus Ceart, Cosaint agus Comhionannas chun clár oibre an Choimisiúin a phlé. Bíonn cruinnithe ag an gCoimisiún le Coistí Oireachtais eile ó am go chéile.

Comhdhálacha, cuairteanna agus teagmháil leis na meáin

Freastalaíonn na Coimisinéirí agus an fhoireann taighde ar sheimineáir phoiblí agus ar chomhdhálacha poiblí go minic. Is minic a ghlacann siad páirt iontu freisin. Cothaítear teagmhálacha le comhlachtaí athchóirithe dlí i ndlínsí eile freisin trí bheith ag freastal ar sheimineáir ábhartha agus trí chuairteanna ó chomhlachtaí eile athchóirithe dlí a óstáil. Go ginearálta, feidhmíonn Coimisinéirí a bhfuil ról comhordaithe agus príomhról acu i dtionscadail ar leith agus an Stiúrthóir Taighde mar urlabhraithe ar son an Choimisiúin leis na meáin.

FORBAIRT MODHANNA OIBRE

I rith 2014, rinne an Coimisiún iniúchadh córasach ar conas a chuireann sé a phríomhfheidhmeanna i gcrích lena áirithiú go bhfuil an úsáid is fearr agus is féidir á baint as a chuid acmhainní ar fad chun sársheirbhís thráthúil ábhartha a sholáthar don Rialtas agus don pobal.

Ní hionann an Ceathrú Clár um Athchóiriú Dlí agus na cláir a chuaigh roimhe sa mhéid is go sainmhínítear agus go ndeartar na tionscadail arna roghnú go cúramach ionas gur féidir iad a sheachadadh laistigh de thréimhse réasúnta gearr. Déantar é sin le háirithiú go mbeidh obair an Choimisiúin ábhartha i gcónaí, agus gur féidir dul i ngleic go tapa leis na hábhair sin a n-aithníonn an pobal agus an Rialtas iad mar réimsí tábhachtacha ina bhfuil athchóiriú dlí de dhíth.

Cuireadh tús le formáid foilsithe nua, an Páipéar Ceisteanna, in 2013 mar bhealach chun comhchomhairle níos éifeachtaí a dhéanamh le páirtithe leasmhara. Faightear tuairimí agus saineolas uathu ar ghnéithe nó ar shaincheisteanna ar leith a thagann chun cinn i rith tionscadal níos mó trí cheisteanna áirithe a bhaineann le hábhar a chur agus trí fhreagraí a lorg. Tá an córas sin ag feidhmiú go maith, agus bailíodh faisnéis luachmhar trína bhíthin.

Rinneadh cláir an Eolaire Reachtaíochta agus na nAchtanna Athbhreithnithe a chumasc in aon tionscadal amháin ar a dtugtar Rochtain ar Reachtaíocht. Is é aidhm an tionscadail sin acmhainn ar líne atá éasca le rochtain a sholáthar trínar féidir le daoine a bhfuil spéis acu ann an reachtaíocht reatha i ndáil le hábhar ar leith a aimsiú (.i. ní gá streachailt trí na leasuithe éagsúla ar fad a rinneadh le linn na mblianta ó achtaíodh an t-acht). Oibríonn na taighdeoirí ar fad sa Choimisiún ar an tionscadal seo

anois i rith a dtréimhse oibre, rud a chuir feabhas ar na hacmhainní atá ar fáil don tionscadal.

Rinneamar athbhreithniú ar an úsáid a bhainimid as an teicneolaíocht agus muid i mbun cumarsáide leis an bpobal, agus cuireadh athruithe i bhfeidhm ar ár láithreán gréasáin chun go mbeidh sé níos éasca le húsáid ag daoine a bhfuil foilseachán á chuardach acu nó ar mhaith leo aiseolas a chur ar fáil maidir le Tionscadal. Is ar líne a bhímid ag foilsiú go príomha anois, agus bíonn na foilseacháin ar fad dár gcuid ar fáil lena n-íoslódáil saor in aisce ónár láithreán gréasáin.

Cuireadh tús freisin le hobair maidir lenár n-acmhainní cruinnithe d'fhonn cur ar chumas na rannpháirtithe freastal ar chruinnithe trí fhíschomhdháil shlán. Cuirfear bealach éasca cost-éifeachtúil ar fáil leis an acmhainn sin chun cruinnithe a eagrú beag beann ar an áit a bhfuil na rannpháirtithe, lena n-áirítear cruinnithe chun dul i gcomhairle le daoine nó grúpaí leasmhara i bhfad uainn nó cruinnithe chun idirghníomhaíocht le Coimisiúin Dlí i ndlínsí eile a éascú mar chuid dár bpróiseas comparáideach.

Déantar athbhreithniú agus uasdátú ar ár Leabharlann agus ar ár Seirbhís Faisnéise ar bhonn leanúnach. Áirítear leis seo, suibscríbhinní clóbhunaithe a chuíchóiriú agus aistriú chuig acmhainní ar líne agus, mar thoradh air sin, bainfear coigiltí cúnta amach in am próiseála riaracháin agus i spás fisiciúil stórála agus cuirfear feabhas ar rochtain deisce do na taighdeoirí. Cuireann seirbhís laethúil teachtaireachtaí nuachta intí leis an mbullaitín seachtainiúil feasachta reatha agus leis na nuashonruithe a chuirtear ar fáil ag an gcruinniú seachtainiúil den fhoireann taighde dlí.

CAIBIDIL 2

ATHCHÓIRIÚ DLÍ: CUR I BHFEIDHM AN CHEATHRÚ CLÁR D'ATHCHÓIRIÚ DLÍ, CUR I gCRÍCH AN TRÍÚ CLÁR AGUS REACHTAÍOCHT A BHAINNEAN LE TOGRAÍ AN CHOIMISIÚIN

FORBHREATHNÚ

(1) Foilseacháin athchóirithe dlí in 2014

I rith 2014, bhí an Coimisiún ag tabhairt faoi obair ar go leor de na 11 thionscadal sa *Cheathrú Clár Athchóirithe Dlí* agus na tionscadail eile ón *Tríú Clár* a thabhairt chun críche. Déantar plé mionsonraithe orthu seo thíos.

In 2014, d'fhoilsigh an Coimisiún an méid a leanas, ar bhain earraí 2 go 5 le tionscadail i *gCeathrú Clár Athchóirithe Dlí* an Choimisiúin (tá na tionscadail eile ón *Tríú Clár* le cur i gcrích in 2015):

1. *Páipéar Saincheisteanna ar Bharántais Chuardaigh* (LRC IP 4-2014) (an Tríú Clár, Tionscadal 3)
2. *Páipéar Saincheisteanna ar Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla* (LRC IP 5-2014) (an Ceathrú Clár, Tionscadal 2)
3. *Páipéar Saincheisteanna ar chibearchoireacht a imríonn tionchar ar shábháilteacht phearsanta, príobháideacht agus clú, cibearbhulaíocht san áireamh* (LRC IP 6-2014) (an Ceathrú Clár, Tionscadal 6)
4. *Páipéar Saincheisteanna ar Alt 120 den Acht Comharbais, 1965 agus ar Inghlacthacht ciontuithé coiriúla in imeachtaí sibhialta* (LRC IP 7-2014) (an Ceathrú Clár, Tionscadal 7)
5. *Tuarascáil ar Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla* (LRC 112-2014) (an Ceathrú Clár, Tionscadal 2).

(2) Tograí an Choimisiúin a chur i bhfeidhm in 2014

Bhí cur i bhfeidhm moltaí a rinne an Coimisiún i gceist leis an reachtaíocht a leanas, a achtaíodh nó atá faoi athbhreithniú in 2014: *an Bille um Cheartas Coiriúil (Ciontuithé Spíonta), 2012*, *an Bille um Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas), 2013* agus *an tAcht um Cheartas Coiriúil (Fianaise Dlí-Eolaíochta agus Córas Bunachair Sonraí DNA), 2014*. Anuas air sin, d'fhoilsigh an Rialtas líon Scéimeanna Billí (nó Cinn Bhillí) a bhaineann le moltaí an Choimisiúin. Ina measc seo, tá Scéim do *Bhille um Cheartas Coiriúil (Smachtbhannaí Pobail)*, Scéim do *Bhille um Chaidrimh Teaghlaigh agus Leanaí*, Scéim do *Bhille um Thiarnaí Talún agus Thionóntaí*, agus Scéim do *Bhille um Idirghabháil agus Chomhréiteach*. Tá rannán le fáil ar láithreán gréasáin an Choimisiúin, www.lawreform.ie, ina bhfuil forbhreathnú ginearálta ar chur chun feidhme Thuarascálacha an Choimisiúin, agus déantar an rannán sin a thabhairt chun dáta go rialta.

ATHBHREITHNIÚ MIONSONRAITHE AR OBAIR AN CHOIMISIÚIN AGUS AR A CHUR I BHFEIDHM IN 2014

Pléitear an t-ábhar sa chuid seo den chaibidil faoi na sé cheanteideal ghinearálta seo a leanas:

1. An Córas Dlí agus an Dlí Poiblí (Igh 11-12).
2. Dlí na Fianaise (Ich 13).
3. An Dlí Coiriúil (Ich 13).
4. An Dlí Sibhialta agus Tráchtála (Ich 15).
5. An Dlí Talún agus an Dlí Iontaobhais (Ich 17).
6. An Dlí Teaghlaigh (Ich 17).

1. AN CÓRAS DLÍ AGUS AN DLÍ POIBLÍ

Barántais Chuardaigh agus Barántais Bhinse

In 2014, d'fhoilsigh an Coimisiún *Páipéar Saincheisteanna ar Bharántais Chuardaigh* (LRC IP 4-2014) i dtaca lena dtionscadal ar bharántais chuardaigh agus barántais bhinse (an Tríú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 3). Chuaigh an Páipéar Saincheisteanna i ngleic le dhá limistéar: scóip na gcionta ar cheart Acht um Barántais Chuardaigh atá infheidhme go ginearálta a chur i bhfeidhm orthu; agus cé acu ar cheart nó nár cheart go bhforálfadh an tAcht um Barántais Chuardaigh sin do phróiseas comhdaithe, iarratais agus eisiúna barántas cuardaigh leictreonach agus/nó ar líne. Foilseoidh an Coimisiún a dTuarascáil ar an gceist seo in 2015 (a cuireadh ar ceal chun cinneadh na Cúirte Uachtaraí a chur san áireamh in *The People (DPP) v JC* [2015] IESC 31 ar ighlacthacht fianaise a fuarthas ar bhealach míbhunreachtúil).

Oibleagáidí Idirnáisiúnta a chur i bhfeidhm sa Dlí Intíre

I rith 2014, chuir an Coimisiún tús le hobair ar thionscadal a bhain le hoibleagáidí idirnáisiúnta a chur i bhfeidhm sa dlí intíre (an Ceathrú Clár, Tionscadal 10). Beartaíonn an Coimisiún chun Páipéar Plé a fhoilsiú ar an tionscadal seo faoi dheireadh 2015.

Comhdhlúthú agus Códú an Dlí

I rith 2014, chuir an Coimisiún tús le hobair ar thionscadal a bhain le comhdhlúthú agus códú na reachtaíochta (an Ceathrú Clár, Tionscadal 11). Beartaíonn an Coimisiún chun Páipéar Saincheisteanna a fhoilsiú ar an tionscadal seo faoi dheireadh 2015.

Seirbhís Ghiúiré

Luaitear i gClár Reachtaíochta an Rialtais, Seisiún an Earraigh-an tSamhraidh 2015 (Cuid C) go bhfuil *Bille um Ghiúiréithe* le foilsiú chun *Tuarascáil ar Sheirbhís Ghiúiré* (LRC 107-2013) (an Tríú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 1), inar cuimsíodh moltaí fadréimseacha le haghaidh athchóiriú an dlí maidir le seirbhís ghiúiré, a leagtar amach faoi láthair in *Acht na nGiúiréithe, 1976*. Cuireadh moladh sa Tuarascáil ar ghiúirí breise i dtrialacha fadálacha i bhfeidhm trí leasú ar *Acht na nGiúiréithe, 1976* ag an *Acht um Chúirteanna agus an Dlí Sibhialta (Forálacha Ilghnéitheacha), 2013*.

Réiteach Malartach Díospóide: Idirghabháil

Luaitear i gClár Reachtaíochta an Rialtais, Seisiún an Earraigh-an tSamhraidh 2015 (Cuid B) go bhfuil *Bille um Idirghabháil* le foilsiú chun *Tuarascáil ar Réiteach Malartach Díospóide: Idirghabháil agus Comhréiteach* (LRC 98-2010) (an Tríú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 5) de chuid an Choimisiúin a chur i bhfeidhm.

Comhdhlúthú agus Leasú Achtanna na gCúirteanna

Tá sé sonraithe i gClár Reachtaíochta an Rialtais, Seisiún an Earraigh-an tSamhraidh 2015 (Cuid C) go bhfoilseofar *Bille na gCúirteanna (Comhdhlúthú agus Athchóiriú)*, lena gcuirfeadh chun feidhme Tuarascáil 2010 an Choimisiúin ar *Chomhdhlúthú agus Athchóiriú na nAchtanna Cúirteanna* (LRC 97-2010) de chuid an Choimisiúin (an Tríú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 6).

Binsí Fiosrúcháin

Bhí *an Bille um Binsí Fiosrúcháin 2005*, bunaithe ar an dréacht den *Bhille um Binsí Fiosrúcháin* a foilsíodh in *Tuarascáil ar Fhiosrúcháin Phoiblí*, lena n-áirítear *Binsí Fiosrúcháin* (LRC 73-2005) de chuid an Choimisiúin (LRC 73-2005) (an Dara Clár um Athchóiriú Díl, Tionscadal 8), ag fanacht le Céim na Tuarascála i nDáil Éireann in 2014.

2. DLÍ NA FIANAISE

Clostrácht, Fianaise Cháipéisíochta, Fianaise Saineolaí agus Comhdhlúthú na nAchtanna um Fhianaise reatha

I rith 2014, rinne an Coimisiún breithniú ar dréacht-téacs a dTuarascála ar Dhlí na Fianaise ilchodaí, a dhéanfaidh trí thionscadal a chorprú sa *Tríú Clár um Athchóiriú Dlí*. Is iad seo: Tionscadal 7 (Fianaise Dhoiciméadach agus Leictreonach), Tionscadal 8 (Riail Chlostráhta) agus Tionscadal 11 (Fianaise Saineolaí). Áireofar leis an Tuarascáil, chomh maith, comhdhlúthú ar na hAchtanna um Fhianaise reatha, faoi mar a phléitear in *Páipéar Saincheisteanna ar Chomhdhlúthú na Reachtaíochta Fianaise* (LRC IP 3-2013) dá gcuid. Beartaíonn an Coimisiún chun a dTuarascáil a fhoilsiú ar an limistéar seo faoi dheireadh 2015.

Bunachar Sonraí DNA

Is ón *Tuarascáil maidir le Bunú Bunachair Sonraí DNA* (LRC 78-2005) de chuid an Choimisiúin (ar iarraidh an Ard-Aighne) a tháinig an *tAcht um Cheartas Coiriúil (Fianaise Dlí-Eolaíochta agus Córas Bunachair Sonraí DNA)*, 2014 ina leagtar amach an bonn reachtúil ata le Bunachar Sonraí DNA teoranta agus a rinne an reachtaíocht reatha a aisghairm agus a ionadú i dtaobh fianaise dlí-eolaíochta a ghlacadh.

3. AN DLÍ COIRIÚIL

Cionta Corparáideacha agus Forfheidhmiú Rialála

I rith 2014, thug an Coimisiún faoi shraith cruinnithe agus malartuithe comhchomhairle le páirtithe leasmhara, rialálaithe eárnála ina measc, maidir lena dtionscadal ar Chionta Corparáideacha agus Forfheidhmiú Rialála (an Ceathrú Clár, Tionscadal 1). Ag eascairt uaidh seo, d'ullmhaigh an Coimisiún dréacht-Pháipéar Saincheisteanna ar an tionscadal seo, a bheartaíonn siad a fhoilsiú in 2015.

Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla

I Márta 2014, d'fhoilsigh an Coimisiún *Páipéar Saincheisteanna ar Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla* (LRC IP 5-2014) (an Ceathrú Clár d'ATHchóiriú an Dlí, Tionscadal 2), ar lean seimineár poiblí é in Aibreán. I ndiaidh na bpróiseas comhchomhairle seo, d'fhoilsigh an Coimisiún a *dTuarascáil ar Nochtadh agus Follasú i gCásanna Coiriúla* (LRC IP 112-2014) (an Ceathrú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 2) i Nollaig 2014, a chríochnaigh an tionscadal seo.

I gcás coiriúil, ní mór don ionchúiseamh an fhianaise ábhartha go léir a nochtadh don chosaint a bhailigh siad le linn a gcuid fiosrúcháin. Áirítear leis seo gach rud a mbeartaíonn an t-ionchúiseamh brath air sa triail mar aon le gach ábhar a chinn siad gan úsáid a bhaint as a bhféadfadh an chosaint leas a bhaint as. D'fhéadfadh ráitis finné, píosa scannáin CCTV, tuairiscí dlí-eolaíochta etc. a bheith i gceist leis seo. Is é cuspóir dualgas ionchúisimh an nochtadh a chinntiú go dtugtar triail chothrom don té atá cúisithe agus chun cosc a chur ar aon iomrall ceartais a d'fhéadfadh tarlú.

Cé go n-éiríonn go maith leis na socruithe reatha le haghaidh nochtadh, go ginearálta, tá deacrachtaí tagtha chun solais i gcásanna sonracha agus le saghsanna áirithe de chion. Mar shampla:

- i gcásanna ciona ghnéasaigh ina mbíonn baint ag leanaí, léiríodh inní faoi conas a dhéileáil an próiseas reatha nochtadh le taifid teiripeacha agus chomhairleoireachta, ina measc, cé acu an é nach é go mbaineann nochtadh na

dtaifead seo le hábhar agus cé acu an bhféadfadh nó nach bhféadfadh nochtadh drochthionchar a imirt ar athshlánú linbh.

I leith an chúlra seo, moladh sa Tuarascáil gur cheart reachtaíocht a achtú ina leagfaí creat soiléir reachtúil amach le haghaidh dualgas noхта an ionchúisimh.

I measc na bpríomh-mholtaí sa Tuarascáil, tá an méid a leanas:

- Ba cheart go leagfaí amach sa reachtaíocht a bheartaítear scóip ghinearálta dhualgas noхта an ionchúisimh, lena n-áirítear próiseas chun an t-ábhar a liostú nó a sceideálú ar nós a dhéantar sna línte a leanas: (a) ábhar atá á nochtadh; (b) ábhar a bhfuil pribhléid á héileamh air; agus (c) ábhar atá á choimeád ag tríú páirtithe, taifid theiripeacha nó chomhairleoireachta, mar shampla, ina measc. Tá sé de bhuntáiste ag an ábhar seo soiléiriú a thabhairt ar cén t-ábhar nach féidir a nochtadh mar gheall go bhfuil sé faoi phribhléid, gurb ábhar de chineál rúnda nó íogair é nó go bhfuil sé á choimeád ag tríú páirtí.
- B'fhéidir go mba ghá roinnt ábhar, ar nós píosa scannáin CCTV a nochtadh ag céim luath, nuair a choimeádtar duine faoi choimeád an Gharda Síochána san áireamh.
- Ba cheart go ndeimhneodh na tosca a leanas cé acu an dteastaíonn nó nach dteastaíonn nochtadh in ionchúiseamh coiriúil achomair sa Chúirt Dúiche: (a) tromchúise an chúisimh; (b) tábhacht ábhar an ionchúisimh; (c) cé acu ar cuireadh nó nár cuireadh an cúisí ar an eolas cheana féin ar chineál agus ar shubstaint an chúisimh; agus (d) an dóchúlacht go mbeidh riosca ann i leith éagóra mar gheall ar neamhneamhnochtadh.
- Ba cheart go n-áireofaí leis an reachtaíocht bheartaithe nós imeachta ina réiteodh cúirt díospóidí faoi nochtadh, ar nós i gcás ina ndéanann an t-ionchúiseamh (nó tríú páirtí, ar nós teiripeora nó comhairleora) an argóint nár cheart ábhar a nochtadh mar gheall go bhfuil sé faoi réir pribhléide nó nach gá amhlaidh a dhéanamh don chás cosanta. Ba cheart go dtarlódh an nós imeachta seo a luaithé is féidir, agus an réamhchéim réamhthrialach á húsáid a bheartaítear *Scéim Ghinearálta Bhille um Nós Imeachta Cóiriúil* a d'fhoilsigh an Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais in 2014.
- Ina leithéid d'éisteacht réamhthrialach, ba cheart go mbeadh aird ag an gcúirt ar na tosca a leanas nuair a dhéanann siad cinneadh ar cé acu an dteastaíonn nó nach dteastaíonn nochtadh. (a) cineál an ábhair a lorgaítear agus an luach dóchúil cruthúnais a bheidh air; (b) an méid is dealraitheach a theastaíonn rochtain ar an ábhar chun ceart chun trialach an duine a chúisítear a chinntiú in am agus i dtráth an dlí agus aitheantas a thabhairt, i gcomhthráth, do leas an phobail chun iomláine an phróisis bhreithiúnaigh a chaomhnú; agus (c) aon chearta atá ag an duine sin lena mbaineann an t-ábhar atá faoi dhíospóid, ar nós cearta príobháideachais, agus aon díobháil a d'fhéadfadh nochtadh bheith ina chúis leis don duine.
- I gcás ciona ghnéasaigh, ba cheart go mbeadh aird ag an gcúirt ar na tosca breise a leanas: (a) leas na sochaí chun tuairisciú cionta gnéasacha a spreagadh; (b) leas na sochaí chun go gcuirtear cóireáil ar ghearánaithe i leith cionta gnéasacha a spreagadh; agus (c) leas an phobail lena chinntiú go gcoimeádtar cuntais leordhóthanacha ar chumarsáid chomhairleoireachta.

Coireacht a imríonn tionchar ar shábháilteacht phearsanta, príobháideacht agus clú, cibearbhulaíocht san áireamh In 2014, d'fhoilsigh an Coimisiún a *bPáipéar Saincheisteanna ar chibearchoireacht a imríonn tionchar ar shábháilteacht phearsanta, príobháideacht agus clú, cibearbhulaíocht san áireamh* (LRC IP 2014-6) (an Ceathrú Clár, Tionscadal 6). Lorgaíodh sa Pháipéar Saincheisteanna tuairimí páirtithe leasmhara ar na 5 shaincheist a leanas:

- Cé acu ar cheart nó nár cheart an cion ciaptha in alt 10 den *Acht um Chionta Neamh-Mharfacha in aghaidh an Duine, 1997* a leasú chun tagairt shonrach a chuimsiú do chibearchiapadh, cibearchiapadh indéach san áireamh;
- Cé acu ar cheart nó nár cheart cion a bheith ann ina bhfuil cur isteach singil tromchúiseach, trí chibeartheicneolaíocht, ar phríobháideacht duine eile;
- Cé acu an dtéann nó nach dtéann an dlí reatha ar choireacht fuatha i ngleic go leordhóthanach le gníomhaíocht a úsáideann cibeartheicneolaíocht agus na meáin shóisialta;
- Cé acu an bhfuil nó nach bhfuil na pionóis reatha ar chionta ar féidir iad a chur i bhfeidhm ar chibeartheicneolaíocht agus iompar gaolmhar; agus
- Leordhóthanacht réitigh dlí shibhialta chun cosaint a dhéanamh i leith cibearchiapadh agus chun an ceart chun príobháideachta a chosaint.

Chuir an Coimisiún seimineár ar siúl ar an tionscadal seo in 2015 agus beartaíonn siad chun a dTuarascáil a chríochnú faoi dheireadh 2015.

Cionta Gnéasacha: Cumas chun Toiliú

In 2014, d'fhoilsigh an Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais *Páipéar Plé ar Chionta Gnéasacha in aghaidh Daoine Leochaileacha (2014)*, a chuir *Tuarascáil ar Chionta Gnéasacha agus Cumas chun Toiliú* (LRC 109-2013) (an Tríú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadail 12 agus 14) de chuid an Choimisiúin, agus atá le heolas a sholáthar d'ábhar *Bille um an Dlí Coiriúil (Cionta Gnéasacha)*, ar fhoilsigh an Roinn Scéim Bhille in 2014, chomh maith, ina thaobh.

Pianbhreitheanna Sainordaitheacha

Rinne an *Tuarascáil ar Athbhreithniú Straitéiseach ar Bheartas Pionósach*, a d'fhoilsigh an Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais in 2014, na conclúidí in *Tuarascáil ar Phianbhreitheanna Sainordaitheacha* (LRC 108-2013) (ar iarraidh an Ard-Aighne) de chuid an Choimisiúin a fhorhnuiniú den chuid ba mhó.

Ciontuithé Spíonta

Bhí an *Bille um Cheartas Coiriúil (Ciontuithé Spíonta)*, 2012, lena ndéanfaí na príomhmholtaí sa *Tuarascáil maidir le Ciontuithé Spíonta* (LRC 84-2007) (an Dara Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 10) de chuid an Choimisiúin a chur chun feidhme, ag fanacht le Céim na Tuarascála i Seanad Éireann in 2014. Ní rachaidh Bille 2012 ar aghaidh chuig an gcéim dheireanach go dtí go mbeidh sé deimhnithe go bhfuil sé i gcomhréir go hiomlán leis an gCoinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine. Cuirfear san áireamh, dá bhrí sin, an bhreith sa chás *Sasanach R (T) v Chief Constable of Greater Manchester Police*², inar dearbhaíodh nach raibh gnéithe áirithe de reachtaíocht inchomparáide na Breataine, an *Rehabilitation of Offenders Act 1974*, i gcomhréir leis an gceart chun an saol príobháideach a chosaint faoi Airteagal 8 den Choinbhinsiún.

4. AN DLÍ SIBHIALTA AGUS TRÁCHTÁLA

Cosc a chur ar Thairbhe a bhaint ó Dhúnbhású

In 2014, d'fhoilsigh an Coimisiún *Páipéar Saincheisteanna ar Alt 120 den Acht Comharbais, 1965 agus ar Inghlacthacht ciontuithé coiriúla in imeachtaí sibhialta* (LRC IP 7-2014) (an Ceathrú Clár, Tionscadal 7). Rinneadh scrúdú sa *Páipéar Saincheisteanna* seo ar an rialail in alt 120 den *Acht Comharbais, 1965* go gcuirtear

² [2013] EWCA Civ 25, [2014] UKSC 35.

cosc ar mharaítheoir ó eastát a íospartaigh nó a híospartaigh a fháil le hoidhreacht. Scrúdaíodh sa Pháipéar Saincheisteanna cé acu ar cheart nó nár cheart alt 120 d'Acht 1965, anuas ar an áit a gcuirtear an tAcht i bhfeidhm i cás comhthionónta a mharaíonn a céile nó a céile a bhí ina chomhthionónta nó ina comhthionónta, chomh maith, ag tráth an bháis. Tháinig an tsaincheist seo aníos in *Cawley v Lillis* [2011] IEHC 515, [2012] 1 IR 281 inar chinn an Ard-Chúirt (Laffoy J), faoin dlí, gur cheart go sealbhódh an céile marthanach – an maraítheoir – leas an duine éagtha ar iontaobhas d'iníon an duine éagtha. Luaigh Laffoy J, chomh maith, gur cheart athbhreithniú a dhéanamh ar an dlí sa limistéar seo.

I measc na gceisteanna a cuireadh sa Pháipéar Saincheisteanna, bhí iad seo a leanas:

- I gcomhthionóntacht, ar cheart don teideal dlíthiúil a aistriú ar aghaidh chuig an maraítheoir neamhdhleathach chun leas an íospartaigh a shealbhú ar iontaobhas ar mhaithe le heastát an íospartaigh, faoi mar a cinneadh in *Cawley v Lillis*, nó ar cheart an chomhthionóntacht a ghearradh ionas go sealbhaíonn an maraítheoir neamhdhleathach agus eastát an íospartaigh í mar thionóntaí i bpáirt?
- Ar cheart an dlí reatha a shíneadh chuig foirmeacha eile de dhúnbhású; agus/nó ar cheart go mbeadh cúirt in ann an rialail forghéillte a mhionathrú? Sonraíodh sa Pháipéar Saincheisteanna go raibh a mhacasamhail de rialail i ndlínsí eile ach gur thug siad an lánrogha do chúirt, chomh maith, chun an rialail a mhionathrú, de ghnáth i gcásanna seachas cásanna dúnmharaíthe, ar nós sa chás go raibh an duine a rinne marú thíos le foréigean roimhe seo ag an duine éagtha.
- Ar cheart an dlí reatha ar chostais ina leithéid de chásanna a leasú? Cuireadh an cheist sa Pháipéar Saincheisteanna cé acu ar cheart nó nár cheart don duine a rinne an marú na costais a íoc; agus cé acu an raibh nó nach raibh aon bhealaí eile ann go bhféadfaí na nósanna imeachta reatha a leasú chun an t-ualach orthu siúd a bhí ag gníomhú thar ceann íospartach maraíthe neamhdhleathaigh.
- Ar cheart ciontú coiriúil a bheith inghlactha i gcás sibhialta ina dhiaidh sin mar gheall ar neamhfhiúntas chun leanúint ar aghaidh? In *Nevin v Nevin* [2013] IEHC 80; [2013] 2 ILRM 427, cheadaigh an Ard-Chúirt (Kearns P) ciontú coiriúil mar gheall ar dhúnmharú a glacadh i bhfianaise ach tugadh faoi deara go rachadh soiléiriú chun sochair an dlí sa limistéar seo.

In Iúil 2015, d'fhoilsigh an Coimisiún *Tuarascáil ar Chosc a chur ar Thairbhe a bhaint ó Dhúnbhású* (LRC 114-2015) dá gcuid.

Conarthaí Árachas Tomhaltóra

I rith 2014, chríochnaigh an Coimisiún go leor den anailís a theastaigh maidir lena dtionscadal ar chonarthaí árachas tomhaltóra, agus in Iúil 2015, d'fhoilsigh siad an *Tuarascáil ar Chonarthaí Árachas Tomhaltóra* (LRC 113-2015) (an Tríú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 34) a bhí mar thoradh air sin.

Cumas Daoine Fásta i ndáil le Cinnteoireacht Chuidithe

Tá an *Bille um Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas)*, 2013, bunaithe ar mholtaí an Choimisiúin in *Tuarascáil maidir le Daoine Fásta Leochaileacha agus an Dlí* (LRC 83-2006) dá gcuid (an Dara Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 27 agus 28), arbh é ab aidhm leis creat reachtúil nua-aimseartha maidir le cumas cinnteoireachta do dhaoine fásta a chur in ionad chóras na gcoimircithe cúirte. Ritheadh an Dara Céim den Bhille i nDáil Éireann in 2015.

5. AN DLÍ TALÚN AGUS AN DLÍ IONTAOBHAIS

Tiarnaí talún agus tionóntaí

Tá sé sonraithe i gClár Reachtaíochta an Rialtais, Seisiún an Earraigh-an tSamhraidh 2015 (Cuid B) go bhfoilseofar *Bille um Thiarnaí Talún agus Thionóntaí*, tar éis fhoilsiú Scéime de *Bhille um Thiarnaí Talún agus Thionóntaí* (bunaithe ar *Thuarascáil maidir leis an Dlí um Thiarnaí Talún agus Thionóntaí* (LRC 85-2007) de chuid an Choimisiúin (an Dara Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 23) in 2012.

An Dlí Iontaobhais agus na hAchtanna um Thalamh Socraithe

Tá sé sonraithe i gClár Reachtaíochta an Rialtais, Seisiún an Earraigh-an tSamhraidh 2015 (Cuid C) go bhfoilseofar *Bille um Iontaobhais* lena gcomhdhlúthófar agus lena n-athchóireofar an *Trustee Act, 1893*, agus tabharfar aird ar *Thuarascáil maidir leis an Dlí Iontaobhais: Moltaí Ginearálta* (LRC 92-2008) de chuid an Choimisiúin agus obair an Choimisiúin ar an tionscadal dá gcuid i ndáil leis an Dlí Iontaobhais agus na hAchtanna um Thalamh Socraithe (an Tríú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 21), a eascraíonn as aisghairm na *nAchtanna um Thalamh Socraithe leis an Acht um Athchóiriú an Dlí Talún agus Tíolactha, 2009*.

6. DLÍ TEAGHLAIGH

Foréigean Baile

In 2015, d'fhoilsigh an Roinn Dlí, Cirt agus Comhionannais *Scéim Bille Comhdhlúthaithe um Fhoréigean Baile*, a chuireann san áireamh moltaí an Choimisiúin sa *Tuarascáil maidir le Gnéithe d'Fhoréigean Baile* (LRC 111-2013) (an Tríú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 24).

Caidrimh Teaghlaigh agus Leanaí

In 2015, achtaíodh an *tAcht Leanaí agus Caidrimh Teaghlaigh, 2015*, agus bhí gnéithe de bunaithe go páirteach ar *Thuarascáil maidir le Gnéithe d'Fhoréigean Baile* (LRC 101-2010) (an Tríú Clár um Athchóiriú Dlí, Tionscadal 23).

CAIBIDIL 3 ROCHTAIN AR REACHTAÍOCHT

RÉAMHRÁ

Is deacair d'úsáideoirí na reachtaíochta an dlí atá i bhfeidhm a dheimhniú. Is fadhb é sin a bhíonn ag daoine gairmiúla, ag an lucht déanta dlíthe, agus ag an bpobal. Féadtar leasuithe arís is arís eile a dhéanamh ar Achtanna agus ar Ionstraimí Reachtúla gan na leasuithe sin a chomhdhlúthú i bpíosa reachtaíochta amháin atá cothrom le dáta. Dá bhrí sin, is minic a bhíonn an dlí i dtaca le hábhar ar leith scaipthe i measc píosaí reachtaíochta éagsúla arna ndéanamh le roinnt mhaith blianta anuas, agus is gá na píosaí reachtaíochta sin ar fad a shainaitheint agus a léamh i gcomhar a chéile chun an dlí reatha a dheimhniú.

Cás míshásúil is ea é do gach duine lena mbaineann.

Tá sé mar aidhm ag an tionscadal 'Rochtain ar Reachtaíocht' an reachtaíocht ina riocht reatha a dhéanamh inrochtana go héasca ar líne don phobal, mar a leasaítear seachas mar a achtaítear, agus faisnéis thábhachtach ghaolmhar eile a chur ar fáil. Cuimsítear leis an tEolaire Reachtaíochta, an Liosta Aicmithe Reachtaíochta agus Achtanna Athbhreithnithe.

Innéacs ar líne d'athruithe reachtacha ar an reachtaíocht atá san **Eolaire Reachtaíochta**, lena n-áirítear Achtanna ón tréimhse roimh 1922 atá fós i bhfeidhm. Cuireann sé ar chumas úsáideoirí na leasuithe a théann i bhfeidhm ar pháosa reachtaíochta a shainaitheint, lena n-áirítear cásanna inar aisghaireadh forálacha, agus léirítear ann má bhíonn ordú um thosach feidhme de dhíth le go dtiocfaidh an fhoráil i bhfeidhm. Ó 2000 i leith, sonraítear ann freisin orduithe um thosach feidhme agus Ionstraimí Reachtúla gaolmhara eile arna ndéanamh faoi chumhachtaí in Acht. Coimeádadh é cothrom le dáta laistigh de mhí nó dhó.

Cuireann **an Liosta Aicmithe Reachtaíochta** ar chumas úsáideoirí teacht ar an reachtaíocht atá uathu. Foilsítear Achtanna an Oireachtais in ord croineolaíoch de réir bliana, ach níl siad eagraithe de réir ábhair. Dá bhrí sin, fiú nuair a éiríonn le húsáideoir teacht ar Phríomh-Acht amháin an tAcht um an Dlí Teaghlaigh, 1995, ní chabhraíonn an reachtaíocht atá liostaithe in ord croineolaíoch leis an úsáideoir teacht ar aon reachtaíocht eile a bhaineann leis an dlí teaghlaigh nó leanaí. Tá os cionn 2,000 Acht i bhfeidhm liostaithe sa Liosta Aicmithe Reachtaíochta faoi 36 theideal ábhair. Dá bhrí sin, is féidir le húsáideoir, mar shampla, an reachtaíocht teaghlaigh ar fad a aimsiú faoi Theideal 17 agus an reachtaíocht ar fad ar Sheirbhísí Airgeadais agus ar Fhorais Chreidmheasa a aimsiú faoi Theideal 18. Rinne é a nuashonrú faoi dhó sa bhliain.

Déanann an Coimisiún **Achtanna Athbhreithnithe** a chur i dtoll a chéile agus a fhoilsiú freisin ina léirítear gach Acht leasaithe i gcomhar leis na leasuithe ar fad a rinneadh air, anótáilte go hiomlán, in aon doiciméad inléite amháin. Leis sin, cuirtear ar chumas an léitheora féachaint ar an dlí mar atá, mar aon le faisnéis a fháil ar leaganacha a bhí i bhfeidhm roimhe sin. Ina theannta sin, is iomaí foráil in Achtanna nach mbíonn feidhm leo ar dháta an achtacháin agus ní bhíonn feidhm leo go dtí go gcuirtear chun feidhme iad le hordú um thosach feidhme arna

dhéanamh ag an Aire ábhartha. Liostaítear gach ordú um thosach feidhme sna hAchtanna Athbhreithnithe ionas gur féidir leis an léitheoir a fheiceáil cé na forálacha den reachtaíocht a chuirtear chun feidhme agus cén uair. Nuashonraíodh na hAchtanna Athbhreithnithe a fhad le tréimhse dhá mhí.

AN TEOLAIRE REACHTAÍOCHTA

Lean an Coimisiún den Eolaire Reachtaíochta a thabhairt chun dáta in 2014 chun athruithe arna ndéanamh le hAchtanna agus le hIonstraimí Reachtúla araon a léiriú lena fhoilsiú ar láithreán gréasáin ríomh-Leabhar Reachtaíochta na hÉireann. Rinneadh cothabháil ar an Eolaire Reachtaíochta nua le haghaidh Ionstraimí Reachtúla ó 2000 go 2013 chun athruithe a rinneadh in 1999 agus 2014 a chur san áireamh.

LIOSTA AICMITHE REACHTAÍOCHTA

Liosta Aicmithe Achtanna

Rinneadh an Liosta Aicmithe Achtanna a athbhreithniú agus a thabhairt chun dáta faoi dhó in 2014 chun gach Acht nua agus aisghairthe a léiriú, agus foilsíodh é ar láithreán gréasáin an Choimisiúin.

In 2013, cuireadh nasc leis an Liosta Aicmithe Achtanna in airde ar leathanach baile láithreán gréasáin Leabhar Reachtaíochta na hÉireann chun a infheictheacht agus a inrochtaineacht d'úsáideoirí reachtaíochta a mhéadú.

Liosta Aicmithe Ionstraimí Reachtúla

Cuireadh taighde ar shainaithint stádas 35,000 Ionstraim Reachtúil a rinneadh ó 1922 agus a n-aicmiú i gcrích chomh fada le céim an chéad dréachta, agus scaipeadh é sin chuig ranna rialtais chun tuairimí agus aiseolas a fháil uathu i mí na Nollag 2012.

In 2013, cuireadh tús leis an obair athbhreithnithe ar thuairimí agus ar an aiseolas a fuarthas ó na ranna. Nuair a bheidh an liosta sin curtha i gcrích, soiléireofar stádas na nIonstraimí Reachtúla ar fad atá i bhfeidhm agus déanfaidh an liosta iad a aicmiú faoina nAchtanna cumasúcháin. Tá sé beartaithe go gcabhróidh an Liosta Aicmithe Ionstraimí Reachtúla le húsáideoirí deimhniú cén dlí atá i bhfeidhm, agus go gcabhróidh sé le ranna rialtais na hionstraimí atá as feidhm, spíonta, neamhéifeachtach (mar gheall ar choinbhleacht le Conarthaí AE, mar shampla), dímholta agus míchuí a shainaithint d'fhonn iad a chúlghairm. Le cruthú an Eolaire Reachtaíochta le haghaidh Ionstraimí Reachtúla, is ann do bhunachar sonraí anois inar féidir cúlghairm ionstraimí a thairneadh agus a chur ar fáil ionas go mbeidh teacht éasca orthu do chách. Leis an athbhreithniú mór seo ar Ionstraimí Reachtúla, soláthrófar an bhunobair chun an Leabhar Reachtaíochta a ghlanadh suas agus a chuíchóiriú.

ACHTANNA ATHBHREITHNITHE

In 2014 rinne an Coimisiún 240 Acht Athbhreithnithe a ullmhú, a thabhairt chun dáta agus a fhoilsiú ar a láithreán gréasáin. Cuimsítear leo tuairim is 100 Acht a úsáidtear go minic (mar shampla reachtaíocht maidir le fostaíocht, an teaghlach,

trácht ar bhóithre, agus pleanáil), agus Achtanna ó 2006 i leith ar leasaíodh an téacs iontu, seachas Achtanna Airgeadais agus Achtanna Leasa Shóisialaigh.

In 2013, cuireadh nasc chuig liosta aibítre na nAchtanna Athbhreithnithe ar leathanach baile láithreán gréasáin Leabhar Reachtaíochta na hÉireann ionas go mbeidh na hachtanna níos feiceálaí d'úsáideoirí na reachtaíochta agus ionas go mbeidh sé níos éasca teacht orthu.

Féadtar cuairt a thabhairt orthu ag

<http://www.lawreform.ie/revised-acts/alphabetical-list-of-revised-acts.360.html>.

CAIBIDIL 4 RIARACHÁN

RÉAMHRÁ

Tá sé mar aidhm ag riarachán an Choimisiúin seirbhísí riaracháin chorparáidigh agus gnó chorparáidigh atá éifeachtach, nua-aimseartha agus gairmiúil a chur ar fáil don Choimisiún chun tacú lena gcuid cuspóirí a bhaint amach. Is é an toradh atá air seo timpeallacht shásúil oibre ina dtacaíonn aonaid riaracháin le hobair dhlí an Choimisiúin trí sheirbhísí sármhaithe tacaíochta gnó chorparáidigh a chur ar fáil, lena n-áirítear bainistíocht acmhainní daonna, bainistíocht airgeadais, tacaíocht dlí agus chorparáideach, teicneolaíocht faisnéise, agus seirbhísí leabharlainne agus faisnéise.

Tá struchtúr eagraíochta reatha an Choimisiúin (amhail mí na Nollag 2014) leagtha amach san Aguisín.

AN COIMISIÚN

Uachtarán agus ceathrar Coimisinéirí atá ar an gCoimisiún. An Rialtas a cheapann na Coimisinéirí ar feadh téarma suas le cúig bliana ar fhad, agus féadfar a gceapachán a athnuachan. Is iarbhreitheamh de chuid na hArd-Chúirte é Uachtarán an Choimisiúin, an Breitheamh Onórach John Quirke. Is abhcóide agus iar-Ard-Stiúrthóir ar Oifig an Ard-Aighne í an Coimisinéir lánaimseartha, Finola Flanagan. Is iad seo a leanas an triúr Coimisinéirí páirtaimseartha: An Breitheamh Onórach Marie Baker, Breitheamh na hArd-Chúirte, an tOllamh Donncha O'Connell, Scoil an Dlí, OÉ Gaillimh, agus an tUasal Tom O'Malley, abhcóide agus comhalta de chuid Scoil an Dlí, OÉ Gaillimh.

Déanann an Coimisiún moltaí don Rialtas maidir le hábhar an chláir um athchóiriú dlí, socraíonn siad ábhar aschur taighde an Choimisiúin (i bPáipéir Shaincheisteanna agus i dTuarascálacha), agus déanann siad cinntí tábhachtacha riaracháin agus airgeadais. Tagann an Coimisiún le chéile go foirmiúil deich n-uaire sa bhliain, ar a laghad.

COISTE BAINISTÍOCHTA

An Coimisinéir Lánaimseartha, an Ceann Riaracháin, an Stiúrthóir Taighde agus an Bainisteoir Tionscadail a bhí ar Choiste Bainistíochta an Choimisiúin. Tháinig an Coiste Bainistíochta le chéile ar bhonn rialta le hathbhreithniú a dhéanamh ar gach saincheist mhór a bhaineann le feidhmiú éifeachtúil agus éifeachtach an Choimisiúin. Ceann de na príomhfhreagrachtaí atá ar an gCoiste is ea monatóireacht a dhéanamh ar an dul chun cinn a dhéantar ar bhaint amach na spriocanna atá leagtha amach i bPlean Gnó Bliantúil an Choimisiúin, plean a thugtar chun dáta ar bhonn ráithiúil.

AN FHOIREANN RIARACHÁIN

Ceann Riaracháin agus cúigear comhaltaí foirne a bhí i bhfoireann riaracháin agus leabharlaine an Choimisiúin amhail mí na Nollag 2014.

I rith 2014, bhí an fhreagracht fhoriomlán ar an bhFoireann Riaracháin as na nithe seo a leanas:

- Gach idirbheart airgeadais sa Choimisiún a bhainistiú agus a phróiseáil, agus tuairisciú orthu
- Cóiríocht agus bonneagar TF an Choimisiúin a bhainistiú
- Feidhm acmhainní daonna an Choimisiúin a bhainistiú
- Tacaíocht riaracháin a chur ar fáil don fheidhm thaighde
- Feidhmeanna riaracháin éagsúla a dhéanamh i ndáil le foilseacháin a sheoladh agus Tuarascálacha agus Páipéir Comhchomhairle a chur i gcló

Ina theannta sin, shocraigh an Fhoireann Riaracháin cur i gcló agus dáileadh foilseacháin an Choimisiúin, agus pleanáil agus eagrú na dtascanna éagsúla a bhaineann le seoladh foilseacháin an Choimisiúin, mar aon le seirbhísí bainistíochta imeachtaí agus seirbhísí corparáideacha a bhaineann le soltaí agus le seimineáir a sholáthar freisin.

AN FHOIREANN TAIGHDE AGUS LEABHARLAINNE

Is é príomhról na foirne taighde dréacht-téacsanna a fhorbairt lena mbreithniú ag an gCoimisiún. Áirítear leis sin Páipéar Scóipe tosaigh a ullmhú le haghaidh tionscadail ina leagtar amach paraiméadair na réimsí atá faoi chaibidil. Sna céimeanna deiridh de thionscadal, áirítear leis dréacht a ullmhú de Pháipéar Saincheisteanna nó de Thuarascáil agus, sa chás go measann an Coimisiún é a bheith oiriúnach, Páipéar Seimineáir a ullmhú.

An Fhoireann Taighde

Is é an Stiúrthóir Taighde, Raymond Byrne, atá ina cheann ar an bhfoireann taighde um athchóiriú dlí. Abhcóide is ea é, agus bhíodh sé ag oibriú leis an Scoil Dlí agus Rialtais in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath roimhe seo. Tá comhtháthú in aon tionscadal amháin, 'Rochtain ar Reachtaíocht', déanta ar thionscadail an Choimisiúin ar an Eolaire Reachtaíochta, ar an Liosta Aicmithe Reachtaíochta, agus ar Athráiteas an Dlí Reachtúil. Is é an bainisteoir tionscadail, Alma Clissmann, aturnae agus an Leas-Bhainisteoir Tionscadail, Jane Murphy, abhcóide, a dhéanann maoirseacht ar an tionscadal sin. Choinnigh an Coimisiún ocht bpost lánaimseartha do Thaighdeoirí Dlí in 2014. Ba iad taighdeoirí dlí ar chonarthaí sealadacha a líon na poist sin.

Déanann an Stiúrthóir Taighde an fhoireann taighde ar athchóiriú dlí a stiúradh agus a bhainistiú, agus tugann sé comhairle agus cúnaimh go ginearálta do na taighdeoirí d'fhonn aschur agus caighdeán oibre cuí a áirithiú. Áirítear leis sin taighde ginearálta cúlra a dhéanamh, Páipéir Scóipe a ullmhú, dréacht-doiciméid agus dréacht-leaganacha de Pháipéir Shaincheisteanna agus de Thuarascálacha a ullmhú lena mbreithniú ag an gCoimisiún. Tagann an Stiúrthóir, an Bainisteoir Tionscadail agus an fhoireann taighde le chéile go rialta mar ghrúpa chun tuairimí a mhalartú ar na limistéir ina bhfuil taighde á dhéanamh acu. Tugtar spreagadh do

thaighdeoirí ailt a fhoilsiú in irisí dlí ábhartha i rith na tréimhse a chaitheann siad leis an gCoimisiún. Áirítear leis sin ailt ina ndéileáiltear le limistéir ina bhfuil an taighdeoir páirteach go gníomhach.

Seirbhísí Leabharlainne agus Faisnéise

Is é príomhról leabharlann an Choimisiúin bheith ag coinne le riachtanais na gCoimisinéirí agus fhoireann taighde an Choimisiúin i ndáil le seirbhísí leabharlainne agus faisnéise, agus freagairt do na riachtanais sin.

D'oibrigh an Bainisteoir Faisnéise Dlí/an Leabharlannaí i gcomhairle leis na foirne taighde chun rochtain thráthúil a chur ar fáil ar acmhainní nua leictreonacha agus cóipe crua. Scaiptear bullaitín inmheánach d'fhorbairtí reatha dlí, ina ndírítear ar shealbhuithe nua leabharlainne, ar an bhfoireann ar fad ar bhonn seachtainiúil.

AIRGEADAS

Ioncam agus Caiteachas

Is trí dheontas i gcabhair ón Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe a mhaoinítear an Coimisiún. Ba é **€2,137,596** an t-ioncam iomlán a fuarthas in 2014 ó gach foinse (lena n-áirítear deontas i gcabhair, glan-chistiúchán iarchurtha ó phinsin, aistriú chuig an gcuntas caipitiúil, díolachán foilseacháin, agus ioncam faighte ón Roinn Coimirce Sóisialaí).

Ba é **€2,140,867** an caiteachas in 2014. Cuimsítear sa chaiteachas sin tuarastail agus aoisliúntas na gCoimisinéirí agus na foirne, cíos agus forchostais áitribh, cothabháil leabharlann an Choimisiúin, cothabháil líonra TF an Choimisiúin, agus costais a bhaineann le cur i gcló agus dáileadh.

Íocaíochtaí Prasa

Níor thabhaigh an Coimisiún aon phionós as íocaíocht mhall le linn 2013 faoin *Acht um Íoc Pras Cuntas, 1997*, arna leasú le *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Íocaíocht Dhéanach in Idirbhearta Tráchtála), 2002*.

An Coiste Iniúcháireachta

Déanann Coiste Iniúcháireachta Oifig an Ard-Aighne iniúchadh ar an gCoimisiún.

ÉIFEACHTÚLACHT FUINNIMH

De réir *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éifeachtacht Fuinnimh na Críochúsáide agus Seirbhísí Fuinnimh), 2009*, (I.R. Uimh. 542 den 2009), agus Threoir 2006/32/CE, chinntigh an Coimisiún i rith 2014 gur ghlac siad le gníomhartha iomchuí maidir le bearta caomhnaithe agus laghdaithe fuinnimh.

SOCRUITHE RIALACHAIS

Is ar an gCoimisiún atá freagracht agus cuntasacht fhoriomlán as gníomhaíochtaí an Choimisiúin. Tugann an Coiste Bainistíochta, an Fhoireann Riaracháin agus an Fhoireann Taighde cúnaimh don Choimisiún sa ról sin. Is é Ard-Stiúrthóir Oifig an Ard-Aighne an tOifigeach Cuntasaíochta don Choimisiún.

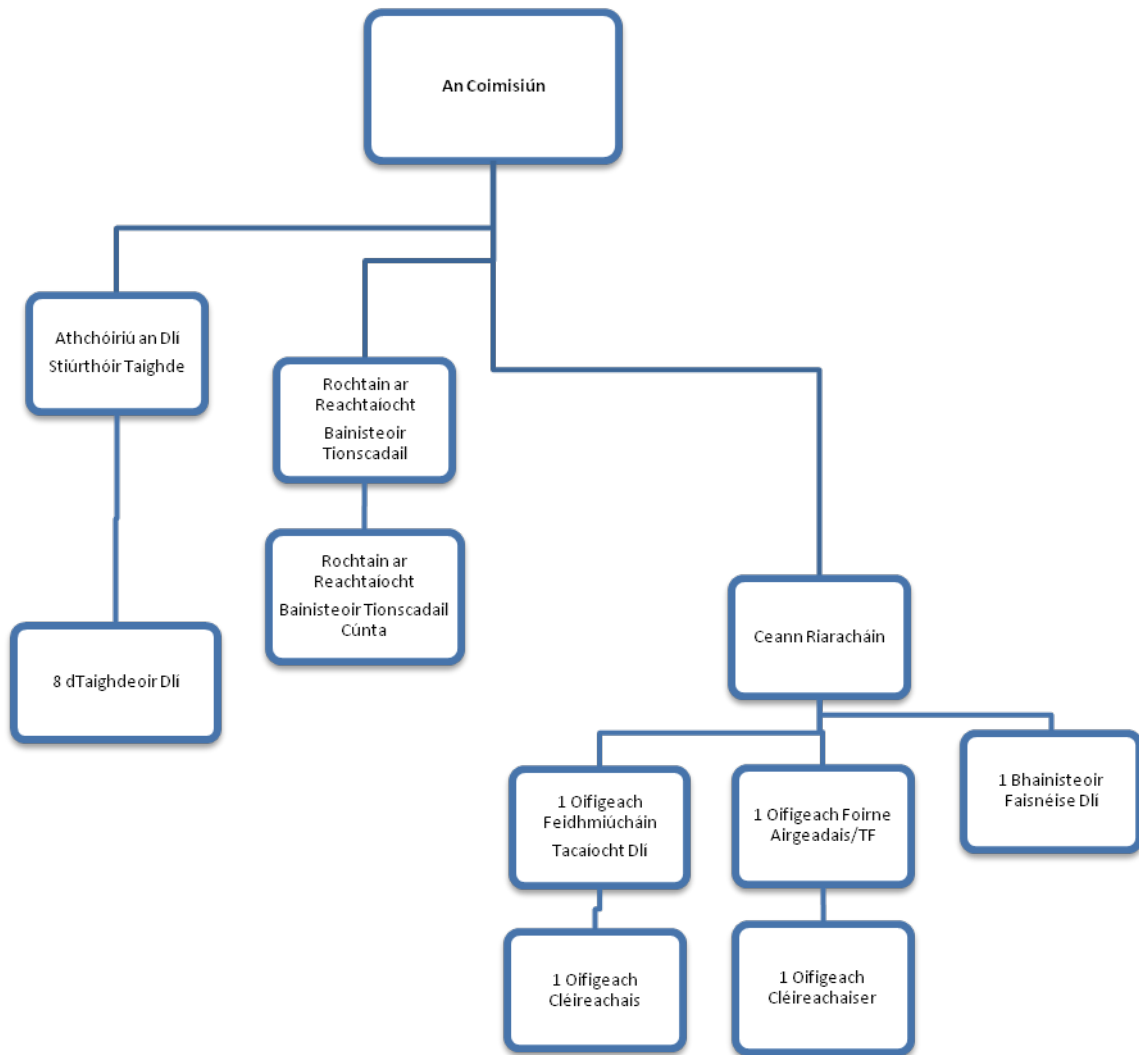
Meitseáiltear Príomhchuspóirí an Ráitis Straitéise ar leibhéal eagraíochta le spriocanna atá leagtha amach i bPlean Gnó an Choimisiúin. Tá spriocanna ráithiúla faoi gach cuspóir leagtha amach sa Phlean Gnó. Déanann an Coiste Bainistíochta monatóireacht ar bhonn rialta ar an dul chun cinn a dhéantar ar bhaint amach na spriocanna sin.

Déantar feidhmíocht na mball foirne aonair a bhainistiú tríd an CBFF (córas bainistíochta agus forbartha feidhmíochta).

Faoi nósanna imeachta cuntasaióchta atá i bhfeidhm faoi láthair, tarraingítear airgead anuas ó Oifig an Ard-Aighne ar bhonn míosúil trí Dheontas i gCabhair. Déanann an tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste monatóireacht ar rialuithe inmheánacha airgeadais agus ar chaiteachas an Choimisiúin ar bhonn bliantúil. Tá an Coimisiún faoi réir iniúchóireachta ag Aonad Iniúchóireachta Inmheánaí Oifig an Ard-Aighne freisin.

Rinneadh Clár Rioscaí an Choimisiúin a thabhairt chun dáta den uair dheiridh i Samhain 2014, agus déanann an Coimisiún athbhreithniú rialta air.

CAIRT EAGRAÍOCHTA

Cairt Eagraíochta an Choimisiúin um Athchóiriú an Dlí amhail an 31 Nollaig 2014